

1

לאחר הקטרה הר"מ מרוטנטורק כתב שצריך להבדיל דקיימא לן וכו' משמע לנכחי עלמא אין לו להבדיל צמנא שנת וכן כתוב בשמסות מהר"ם (סי קמה) הביאו הגהות מיימוני בפרק ד' ח"ל ושמעתי שיש גדולים שאומרים לאחר להבדיל לפניו ושומה וכה נפטר האכל ולא יתכן בעיני אלא יבדיל לאחר שנקצר עכ"ל ותימה היאך פטרוהו הגדולים בשמיעת הבדלה מאחר הלא אסור לו לשמוע שום צרכה ואפילו לענות אמן אסור ואפילו שמע לא ינא כדכתב בהגהות מיימוני לשם וכן כתב הר"ש שכן השיב ה"ר יהודה למלמדיו ועוד האריך הר"ש ע"ן שם ר"ש פרק מי שמתו:

7 ← ד כתב ה"ר יצחק וכו'. הר"ש נפסקיו שם כתב ח"ל כשנפטרה אחרת של ר"מ הודיעוהו בעיר אחרת שהיה שם ואכל בשר ושתה יין וכו' ולפי טעם זה אף אם היה בעיר מותר ומילתא דתמיהא הוא וכו' ונפרק אלו מגלחין האריך יומר. אבל כדי לישב דעת ר"מ אומר אי דודאי אם היה בעיר עמה היה אסור לאכול בשר ולשמות יין כיון דעל כולם מוטל לקבצה הי מיימיהו מפקח אלא לפני שהיה בעיר אחרת ובעלה היה עמה התם הוא דאין מוטל עליו לקבצה ולין חוץ לעירו ליעטל בקצרתה מאחר שהבעל שהיה עמה מיעטל זה ולר"מ דלא הוא הדין כשהיה ר"מ עמה ובעלה בעיר אחרת לא היה נאסר בעלה בבשר ויין כיון שאמיה עמה בעיר מיעטל בקצרתה ומה שאמרו צמנא ר"ש פרק מי שמתו צמנא דכיון שמוטל עליו לקבצו כמוטל לפניו דמי היינו דוקא כשאין עמה בעיר שום קרוב שמוטל עליו לקבצה התם דלא אורו קרוב שנודע לו בעיר אחרת חייב לנאסר מעירו וליעטל עמה בקצרתה כאלו מוטלת לפניו ואסור בבשר ויין. ותימה על מה שכתב הר"ש בפרק מי שמתו ולפי טעם זה אף אם היה בעיר מותר והוא גופיה כתב בפרק אלו מגלחין על שם ר"י שכתב ואינו יודע אם היה רבינו מיקל בך אם היה בעיר עמה עכ"ל ולדידי דבר פשוט דאם היה בעיר עמה דאין חילוק בין בעלה לאמיה ושאר קרובים המתאבלים דכולם אוננים הם ומוטלת עליהם לקבצה דמאי אולמיה דהאי מהאי ולא המיר ר"מ לעצמו בשר ויין אלא לפי שהיה בעיר אחרת ואכל אחרת היה בעלה עמה כדפירשתי. והכי נקטינן דמעשה דר"מ רב הוא ושרי ליה מריה להרא"ש שכתב על ר"מ המאיר לכל ישראל באור תורתו לומר עליו וסגולה מלושה וקלושה היא: כתב נמרדכי הארוך דמועד קטן הא דמסיק רב אשי כיון שמוטל עליו לקבצו כמי שמתו מוטל לפניו דמי לא אחא למעטי הא אין מוטל עליו לקבצו כגון שנקצר דמו ליכא אגיות דהא אמרינן בפרק עטול יוס דאפילו נקצר חסוב אונן כל אורו היום מיהו אומר ר"י דהתם איירי לענין אכילת קדשים אבל לענין אכילת בשר ושתיית יין ופיטור המצות לא הו' אונן אלא עד שנת קצרה ומו לא וכן עמא דבר עכ"ל וכן כתב הסמ"ג (דף רמ"ח ע"א) וכו' מביאו (להלן) וכן פסק הרמב"ן בספר תורת האדם (דף כ"ג ע"ג) (עמ' עט) והכי נקטינן:

דרכי משה

(ב) ולי נראה דאינו קשה כלל על הכל בו כי סבידא ליה דאינו חייב לברך או להתפלל אבל אם רוצה רשאי וכמו שכתבו רש"י והרמב"ם טו ועל כן כתב דאונן הולך לבית הכנסת ואף על פי שאינו חייב מכל מקום נוהגין שהולך אף בחול כן נראה לי לתרץ דברי הכל בו טו אבל אין נוהגין כדבריו בחול:

פרישה

(י) שצריך להבדיל דקיימא סי שלא הבדיל במוצאי שבת וכו'. באורם חיים סימן רנ"ט שכן דעת המוספות (פסחים קו. ד"ה אמירה) ורבי עמרם שמבדיל עד סוף יום שלישי ומה שכתב כל השנה כולה רטנו לומר כל הימים השייכים לשנת זה דהיינו עד סוף יום שלישי וכמ"ש לעיל בסימן ר"ן ובאין העור סימן קמ"ד (סה:). ואע"ג דהפילה אמרינן דאין לו להתפלל שחרית שמים היינו משום דהתם עבר זמנה אבל הבדלה עד יום שלישי נמשך הכל זמנה:

דרישה

(ד) שצריך להבדיל דקיימא וכו'. שמעתי שיש גדולים שאומרים לאחר להבדיל לפניו ושותין וכו' נפטר האבל ולא יתכן בעיני אלא יבדיל אחר שנקבר. שמתות הר"ם. מורי ורבי (בביאורו לטור סי' שמב): [ה] ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל. כן פסק בפסקיו אבל בתשובה (כלל כ"ז) כתב שהבדיל באותו

הנהרות והערות

(ג) עיין לעיל סי' שלר דרישה סק"ט: [ד] גם הרא"ש (שם) כתבו ע"ש הר"מ (הלי' שמחות סי' קמה): [ד*] עיין ב"ח לקמן סי' שצו ד"ה מי שמת: [טו] עיין ב"י לעיל ריש הסימן ד"ה וכתב עוד הדא"ש: [טז] עיין בכלבו ברוך מה ע"ד שהביא מנהג הקריעה (העתיקו הב"י לעיל סי' שלט) ושאי"כ (עוד טרם

בעור חושן משפט סוף סימן ע"ג יג): והבדירי ביום מועד קטן (סי' מתקן) כתב דברי הר"מ וכתב [ה] שאוכל ליל מוצאי שנת בלא הבדלה ולמחר אחר שיקבר המת מבדיל. וכן כתב הגהות [מיימוניות] בפרק ד' (אורח ה) וכן הלכה ד"י: כתב הכל ט (סי' קד דף פח). האונן הולך לבית הכנסת בין בחול בין בשבת והאיטור מתפללין כדרך ואין מושעין שום דבר מן התפילה עד כאן. ואינו יודע למה יטא בחול לבית הכנסת כיון שאינו מתפלל (ב): כתב רבי יצחק בשנפטר (מרת) אמי [מורתין] הודיעו הדבר לר"ת אחיה וכו'. המוספות (ח: סד"ה ואינו) והרב רבינו יונה (יא. ד"ה כל זמן) והרא"ש (סי' ג) ז"ל בפרק מי שמתו כתב מעשה זה וזמר הרא"ש לכתב בפרק אלו מגלחין (סי' נה) ומסיימי [ח] במעשה זה שאמר ר"י אינו יודע אם היה רבינו מיקל בך אם היה דר עמה בעיר: וכתב אדוני אבי הרא"ש ז"ל וסברא חלושה וקלושה היא זו וכו'. בפרק אלו מגלחין (שם) כתב ק: כתוב בהגהות

פלוגתא הרב רבינו מאיר מרוטנטורק כתב (יט) וזו שצריך להבדיל דקיימא לן (פסחים קו. קו.) מי שלא הבדיל במוצאי שבת מבדיל והולך כל השבת כולה [י] והרב רבינו יהודה כתב שאין להבדיל [ה] ולזה הסכים אדוני אבי הרא"ש ז"ל. כתב רבי יצחק בשנפטר אמי מורתין הודיעו הדבר לרבינו תם שהיה אחיה והיה דר בעיר אחרת ואכל בשר ושתה יין קודם קבורתה ונתן טעם לדבריו שכיון שהיה לה בעל שחייב בקבורתה מוטלת על בעלה ולא עליו ולא קרינן ביה מי שמתו מוטל לפניו. וכתב אדוני אבי הרא"ש ז"ל וסברא חלושה וקלושה היא זו דאם

רשון לאחר שקברו המת הבדיל כיון שעדיין הוא זמן הבדלה למי שלא הבדיל לילה עכ"ל צריך לומר שנשעה שמת לו אורו ילד עדיין לא הכריע כדכינו יהודה והיה נוהג כדברי הר"מ רט ולאחר זמן הכריע כדברי רבינו יהודה ולפיכך פסק רבינו כדבריו נפסקים שהיו אחרונים. וכן (כתב) במשנות הרב רבי יהודה צו כתוב שאלוהו על זה שדברי הרא"ש במשנות סותרים למה שכתב נפסקים והשיב כשמי רואה פסקיו עם משותפיו סותרין רבינו הולך אחר הפסקים שהיו אחרונים וכן נראה עוד מדברי רבינו

ע"ד שהביא מנהג הקריעה (העתיקו הב"י לעיל סי' שלט) ושאי"כ (עוד טרם

שלא חייג, אך אפשר ליגע ע"י עיסה פחות מכביזה
 זינחיים כמזואר במשנה), אך כיון שמקפיד על
 התערובות שאם יתערבו יהיו כולם טמאים [ולכן לא
 מנטרף]. ולפי זה צפת שמורה אף שאינו מקפיד על
 נגיעה מ"מ מקפיד על התערובות, אבל צפת קיבר
 אינו מקפיד על תערובות כי אינו מתערב כי ניכר
 הוא, ועל הנגיעה לא מקפיד רק בנשיכה, אבל אחר
 אפיה אין שייך שום קפידה ומנטרף, א"כ יש נפקא
 מינה בין נשיכה לזירוף כל.

והנה מה שנוהגין להפריש חלה ערב פסח על מצות
 מצוה אשר מחלק לכלי ששה מצות ואפילו
 יותר, ואין בכל אחד שיעור חלה, א"כ עמיד להתחלק
 להרבה בני אדם ופטור מן החלה, ואפילו אם יהיה
 כשיעור בשעת עיסה מ"מ נעשה להתחלק, וגם כל אחד
 צביחו אינו יכול לזרף עם מצות שאינם נאפים בערב
 פסח, כי מקפיד על תערובתו ואין שייך כלל חלה.

והנה בסידור דרך החיים פוסק דלא מהני מכסה
 במפה. וז"ע הא מזואר צו"ד (סימן שכ"ה
 סעיף א') דמהני, והש"ך [ס"ק ה'] חמה על לשון
 המחבר שכחב בלשון יש מי שאומר, כיון שאין חולק.
 והנה בטור היה אפשר לפרש דקאי רק על אי היה
 בכלי [וינא] למעלה מדופני הכלי דלא מנטרף, ולכן
 אשמעינן דאם מכסה על הכלי מהני, אבל אם המצות
 אינן בחוף כלי לא מהני, כיון דהצית יוסף הביא
 (מסמ"ט) [מסמ"ק] דאזיר כלי כמו אזיר בית, ואפילו
 אם המצה כולה למעלה מדופני הכלי מנטרף, ועכ"פ
 אפילו להתולקים מהני עכ"פ כיסוי מפה, אבל לא
 בחוף כלי לא מהני מפה, אבל הצית יוסף במחבר לא
 הביא כלל הך שלא יהא למעלה מדופני הכלי, דנימא
 דקאי עליה דבזה מהני כיסוי מפה, א"כ ז"ע, ועוד
 דנראה שם מדרך חיים דאפילו בכהאי גוונא לא מהני
 כיסוי מפה, וז"ע.

סימן פט

[קיבל הודעה שמת קרובו בעיר אחרת,
 והקבורה תהיה שם אחר כמה ימים,
 והוא אינו נוסע לשם, מתי יתחיל
 האבילות].

→ **7 בשאלתי** באחד ששלחו לו דילוג-רב [טעלעגראס] שמת אחיו, אך יום הקבורה יהא ציוס

שמקפיד על תערובתו. והנה לכאורה היה נ"ל לחלק
 לפי מה דאיתא צו"ד (סימן שכ"ו סעיף א') וזה לשון
 המחבר: שמי עיסות שיש בשחיהן שיעור החייב בחלה
 ואין באחת מהן כשיעור, ונגעו זה בזה ונשכו זו אח
 זו, אם היו של שנים אפילו הם ממין אחד פטורים מן
 החלה שחתם שנים מקפידים, ואם ידוע שאינם מקפידין
 על עירוב העיסות הרי אלו מנטרפות, היו שניהם של
 איש אחד וכו', ואם היה מקפיד שלא תגע עיסה זו
 בזו ולא תתערב אפילו היו מין אחד אין מנטרפות,
 ואם האחת פת קיבר והאחת פת נאה אפילו הן של
 אדם אחד מסתמא מקפיד ואינו מנטרף, עכ"ל. והנה
 בנשיכה הוה כמו עיסה אחת, ואם מקפיד על הנשיכה
 כמו פת קיבר שלא יאחר צפת נאה מן הקיבר, אפילו
 אם נשכס לא הוה חיבור כי דעתו להפרידם, אבל בזירוף
 כל דהכלי מטרפן שיהא כמו אחד, אין מקפיד בנגיעה
 ושלא יהיו בכל אחד, ואפילו אם מקפיד בנגיעה מ"מ
 על זה אינו מקפיד שלא יהא בכל אחד ולכן מנטרף,
 דדוקא בנשיכה כיון שעיקר החיבור הוא הנשיכה וזה
 עמיד להתפרד [מחמת קפידתו], אבל כאן עיקר החיבור
 ע"י הכלי וזה אינו מוכרח להתפרד, א"כ שפיר מנטרף,
 ואם היה אחד טהור ואחד טמא והיה מקפיד שלא
 יבוא לידי נגיעה [אין הכי נמי זירוף הסל לא יהני],
 אבל כאן אפשר שפיר דמנטרף.

אך אפשר לומר כיון דנקט המחבר שלא תגע עיסה
 בחברתה ולא תתערב, והנה עירוב שייך שלא יהא
 ניכר איזה הוא, א"כ כאן דמקפיד על תערובתו איך
 אפשר לומר דהכלי מטרפן להיות כפח אחד כיון שהוא
 רוצה דוקא להיות נפרדין להיות ניכר שלא יתערב
 וז"ע. ועיין בפסחי משוזה [ס"ק ב'] שהביא משו"מ
 בית אפרים דבחלות שלובות אף שמקפיד שישארו כל
 חלה שלימה ודעתו לחלקן, אינם מנטרפים, מ"מ כיון
 דדעתו שיהיו מחולקים רק עד לאחר אפיה אבל אחר
 אפיה אינו מקפיד שלא לזרפס בסל, א"כ סופו להיות
 אחד ע"י הסל. אך יש לחלק בשלמא החס אינו מקפיד
 על תערובות איו הוא, אבל כאן מקפיד שלא יתערב
 אפילו לאחר אפיה שפיר לא מנטרף ודו"ק.

אך יש נפקא מינה במה שנקט המחבר מקפיד שלא
 תגע ולא תתערב. ובאמת צירושלמי [פרק ב'
 דחלה הלכה ג'] הלשון מקפיד על תערובתו, כי עיקר
 הקפידא שאין רצונו שיהא כמו עיסה אחת או פת
 אחת, ובטומאה שייך שניהם [גם שלא תתערב וגם]

ג', והוא אינו רוצה ליסע שאינו בקו הצריאות, והוא מקום רחוק, מתי צריך להחמיל האצילות.

[תשובה]: הנה צריך לעיין ציו"ד (סימן שמ"ב [שמ"א] ושע"ה). ועיין קודם בסימן שמ"א (סעיף א') לשון המחבר: ואפילו הוא בעיר אחרת אינו מיסב וכו'. ועיין בש"ך (ס"ק ה') שהביא דעת הב"ח דפסק כר"מ דקרוצים שבעיר אחרת אין דין אונן עליהם [אלא אם כן אין למת קרוצים המתאבלים עליו בעירו], וע"ש בב"מ, דהנה ר"מ היה בעירו כשמתה אחותו, [והיא מתה בעיר אחרת], והודיעו לו שיביאו אותה לעירו לקבור, ואכל בשר, ואמר כיון שבעלה חייב בקבורתה נקרא הוא אין מוטל עליו לקבורה. והרא"ש (בפרק אלו מגלחין סימן נ"ה), הקשה עליו דא"כ אחי המת יאכלו בשר וישמו יין כיון דבניו יורשים אותו חייבין בקבורתו, אלא ודאי לא פלוג רבנן וכל המתאבלין מתאוננין וכולם קרואים מוטל עליו לקבור, ואפילו אינו בעיר, דלא בעינן מוטל לפניו. והב"ח חירץ דבאמת אם הוא בעיר מקרי מוטל לקבור, אבל אינו מחויב ליסע לעיר אחרת להעסק בקבורתו כשיש שם מי שיחמסק, ואפילו אם אינו יורשה (אפילו בעלה אם) [כגון שבעלה] היה בעיר אחרת והיה שם אחיה לא היה צריך לבוא, ולא היה נוהג אנינות, ומימה על הרא"ש שדחה את דברי ר"מ.

← והנה מן הרא"ש נראה שמחויב ליסע אפילו לעיר אחרת. והנה לפי מה שהוצא ברבינו יונה ברכות [לדף י"ח ע"א ד"ה כל זמן] שהביאו אותה לעירו של ר"מ, א"כ לא היה מחויב ר"מ ליסע שם, כיון שמביאין אותה, וא"כ בעוד שלא באה לא שייך שום טרדה בקבורתה, ועל כן פשיטא שלא שייך אנינות, ובזה גם הרא"ש מודה, רק אם הוא בעיר אחרת שמחויב לבוא למקום קבורתה, א"כ טרוד בהליכה, ושייך דין אונן, אבל בנידון דר"מ הוא כמו האונן בבית האסורין.

← ומזה דנתי אם אחד נוסע לקבורת קרוב, והוא נוסע על הבאן, בעוד שהוא נוסע אין עליו דין אונן, דאז אין לו מה לעשות, ואפשר שיש חילוק בין הולך בקרון כי אז אפשר שייך לורז הנסיעה, אבל בכאן אין שייך זה. ואך הרא"ש תמה על הר"י שסיים דמקופק אם היה בעיר לא היה מיקל הר"מ, ובהרא"ש ברכות [פרק ג' סימן ג'] הביא דאפילו בעיר היה אוכל לפי טעם זה, ועל זה מקשה, אבל על מעשה דר"מ לא

היה קשה לו, ורק לפי שהביא הר"י שם בשם ר"מ שאמר הטעם כיון שבעלה חייב בקבורתה [אין האחרים חייבין, והרא"ש סבירא ליה] דבאמת כולם חייבין בקבורתה, וסבירא ליה דאין בזה ספק שאם היה בעיר דנוהג אנינות, ואפילו בעיר אחרת מחויב ליסע שם, כי יש צ' ענייני החמסקות, לימן ההוצאות על צרכי הקבורה, זה שייך על מי שירשה, אבל להחמסק בכבודו ובהספדו זה שייך על כל המתאבלין, וא"כ נפקא מינה דאם לא היו מביאין אותה לעירו של ר"מ היה ר"מ מחויב ליסע שמה וחל עליו מיד אנינות, אבל כיון שהביאו אותה למקומו ואין כאן רק צרכי קבורה שזה שייך במקומה בעיקר, לכן לא היה צריך ר"מ ליסע כיון שבעלה שם וכל מה ששייך להוצאות עליו מוטל, ומה ששייך לכבודה זה מוטל גם על ר"מ, אבל יקיים זה בעת שיביאו אותה.

והנה שם (בפרק אלו מגלחין) הביא הרא"ש לשון הר"י כיון שאינו מוטל עליו כדעת הירושלמי, ועל טעם זה תמה, כיון שהוא בעיר ואפילו בעיר אחרת מחויב לבוא שמה כנ"ל. אבל באמת כוונת ר"מ כנ"ל ודו"ק, וא"כ [בנידון דידן] אפשר דכולי עלמא מודו שמחויב ליסע שם, וממילא שייכות עליו אנינות, אבל אם אינו יכול ליסע שם ממילא לא חל עליו אנינות, ואפילו הרא"ש מודה בזה, ודו"ק.

אך צ"ע אם נוהג אצילות מיד לפי זה, ועיין [בטור] (סימן שע"ה) דעת בעל הלכות, דאפילו נקבר בעירו כיון שהחזירו פניהם מונין ז', והרמב"ן סבירא ליה דוקא מעיר לעיר, והביא הב"י [ד"ה ד"א באותם שהולכים] סיוס לשונו [של הרמב"ן], שהרי דעתם עליו וכמונת לפניהם דמי עכ"ל. ונראה סברתו דהרי אמרו מוטל עליו לקבור כמונת לפניו דמי, אבל מונח לפניו אינו מחמיל אצילות, וזהו מונח לפניו, הגם שאינו נוהג אנינות כיון שהוא נמסר לכתפין כמבואר בירושלמי, וזהו רק בדברים שחמור אנינות מאצילות, אבל מ"מ מוטל עליו לקבור לגמרי וא"כ הרי דעתם עליו, אבל מעיר לעיר לא החמירו עליו לילך עמו מעיר לעיר כיון שכבר עסקו בהספדו ובכבודו, וממילא חל עליו אצילות מיד, ולהרמב"ם שכחב ואינם יודעין מתי יקבר, ונראה דסבירא ליה דאם הוא סמוך, מחויב לילך עמו ולא פטרו אותו משום זה, ועל כן אינו מחמיל רק באופן זה שמוליכין מבבל לארץ ישראל.

דין אנינות ולא דין אבילות, (דלא נתיישבו מלבקשו), וא"כ קשה בדין הב' לא כתב רק אין להם דין אנינות, ובדין א' וג' כתב לא אנינות ולא אבילות, מוכח דיש להן דין אבילות [בדין הב'] כיון שאין יכול לקברו כנ"ל, והא דלא כתב בפירוש אבל יש להם דין אבילות, דבאמת זה לא פסיקא, דזה תלוי בגדול המשפחה ג"כ, כמו שכתב לקמן (סימן שע"ה).

ולפי זה בנידון דידן נראה דאם הדרך רחוק, והוא אינו יכול לילך מחמת אונס, א"כ מתחיל מיד למנות באין שם גדול משפחה. עיין בערך ש"י לענין גדול הבית.

ובזה יש ליישב היטב קושי הדגול מרצבה [סימן שע"ה] שהקשה מסימן שצ"ט, ובאמת לדעת הרמב"ם בערב יום טוב כיון שאי אפשר רק ע"י נכרים אין מוטל עליו לקברו וחל מיד, אבל לדעת הרמב"ן דתלוי במוטל לפניו אין שייך זה. ולכן להלכה פסק בסימן שע"ה כלשון הרמב"ם ולקמן בסימן שצ"ט כבעל הלכות גדולות ודו"ק. כי הדגול מרצבה הקשה דמשמע דהרמב"ן פליג על ההלכות גדולות. אך לדעתי באמת הרמב"ן והרמב"ם חלוקין בטעמם, כי להרמב"ן בעיר אחרת מונה מיד, וא"כ מוכח מזה לכאורה דלא כמו שכתב הרא"ש (בסימן נ"ה) נגד סברת ר"ת, אבל לדעת הרמב"ם מוכח כסברת הנ"ל, ועל כן כתב הטור שהרא"ש הכריע כרמב"ם ולא כתב כהרמב"ן, ובאמת להרמב"ם אפשר דמודה בערב יום טוב לסברת הלכות גדולות, דכיון שנמסר לנכרים אין מחויב לקברו ולכן אין מחויב לילך, א"כ אף באותה העיר יש למנות מיד.

והנה בנידון דידן נראה לדעת ההלכות גדולות ודאי מונה מיד, והמחבר פסק כן בסימן שצ"ט [סעיף י"ד]. ולדידי גם הרא"ש מודה בזה כנ"ל, ודו"ק.

אך צ"ע דנראה מכל הפוסקים שמשוּוּ להו לדעת הרמב"ן והרמב"ם, ונראה דמפרשים דעת הרמב"ן דעמס עליו, דהיינו ממתינים למי שיבוא בחזרה ויאמר להם שנקבר, אבל בעיר אחרת אפילו אם זו ביום, מ"מ אינם יודעים מתי נקבר שאינם ממתינים לזה שאולי יתעכבו בדרך זמן מה בחזרה ומסיחין דעמס מלידע זה, ולכן הוא כמו נתיישבו, וזה כמו הרמב"ם, ואין כוונת הרמב"ם בזה שכתב ואינם יודעים, להורות

והנה לכאורה צ"ע להרמב"ם אם אינו נוהג אנינות אז מותר בכל הדברים שאכל אסור, ואם כן קל הוא שהקילו עליו, בשלמא לדעת הרמב"ן דסבירא ליה דאסור בכל הדברים [שאכל אסור], רק מה שאסרו עליו משום שלא יהיה טרוד באכילה ויקל בצרכי מטה, א"כ כיון שכבר נמסר לרבים אין שייך לחוש ומותר בצער ויין, אבל אסור להתעדן.

והנה באר הג' שיטות, הנה לכאורה מנא ליה להרמב"ם ז"ל לפרש דמיירי דאין יודעין מתי יקברו. דהנה בגמרא (מועד קטן דף כ"ב ע"א) חזו לשונם: אמר להו רבא לבני מחזא אחון דלא אזליחו בחר ערסא, מתי מהדריחו אפייתו מבבא דאבולא אחזילו מנו, עכ"ל. עיין רש"י ז"ל [ד"ה דלא אזליחו] דמפרש כשמוליכין המטה מבבל לארץ ישראל לקבור ואין כל הקרובים יכולין לעלות עד א"י ומלויז המת פרסה או מיל וחזרין. הנה מלשון אחון, [נראה] שהיה להם מנהג, חזו לא יתכן, כי מנא על הקרובים לקבור המת, ועל כרחק מיירי שמוליכין לא"י, חזו אינו סברא שנחייב את כל הקרובים, שאי אפשר להניח את בני ביתם הקטנים ביחידות, ועל כן לא הוצרכו ללכת, ולכן כתב הרמב"ם ואין יודעין [מתי יקבר], לומר שמוליכין דרך רחוק, אבל לדעת הרמב"ן נראה כיון שהוא בעיר אחרת מתחיל חיכך למנות, ואפשר דסבירא ליה דאם המת בעיר אחרת אין מחויב ליסע שם, א"כ אינו מחויב ליסע עמו ג"כ, ודייק מוטל לפניו, א"כ באותו עיר נקרא מוטל לפניו, אבל דעת בעל הלכות נראה לכאורה דאפילו באותה העיר אינו מחויב.

והנה הטור הביא דעת הרמב"ן מעיר לעיר, ואח"כ כתב וכן כתב הרמב"ם כנ"ל, חזו דלא כבעל ההלכות דאפילו נקבר בעירו [מתחילין מיד כשיחזרו פניהם], וסיים דהרא"ש [מסקנתו] כדברי הרמב"ם, ולמה לא כתב כדברי הרמב"ן והרמב"ם, אלא דהרא"ש לשיטתיה (בסימן נ"ה) דמחויבין ליסע לקבור אפילו בעיר אחרת כנ"ל, וא"כ לא סבירא ליה כדעת הרמב"ן, אבל כהרמב"ם סבירא ליה, כי לשיטתיה מוכח כמו שכתב הרא"ש לקמן (סימן נ"ה) דאין לפטור רק בדרך רחוק כנ"ל, א"כ אם האונן בבית האסורים מתחיל למנות מיד כיון שאין יכול לקברו, ולכן בסימן שמ"א כתב הטור וכן הרא"ש ג' דינין, מי שמת בחפיסה לא חל אנינות וגם לא אבילות, וכן אם קרובי המת בחפיסה לא חל אנינות, וכן אם נהרג וכו' אין על הקרובים לא

שמקום רחוק, עכ"פ אם הוא בעיר אחרת אף שידע שהקבוצה יהא מחר, מ"מ אינו ממתין שידיעו לו מחי היה סתימת הגולל, ולכן אין דעתו עליו, (ועל כן אפילו לפי זה ג"כ אין צריך), ואפילו אי נאמר ביושב צבית אסורין אינו נוהג אנינות וגם אינו מתחיל למנות, שיש

לומר דעתו עליו שיבואו ויאמרו לו שכבר חזרו, ונקרא דעתו עליו. ונ"ע בפירוש זה. עכ"פ אם יבוא לו קולא מזה שמתחיל למנות, הרי הלכה כמאן דמקיל [באבל, והוא] הבה"ג, ואפשר דיש נפקא מינה להיפך שיבוא לו חומרא מזה, ונ"ע, וצריך לעיין בענין גדול הבית.

חשן המשפט

סימן צ

[שלא שליה לקנות לו סחורה ללא ריוח האחריות על מין]

נשאלתי: ראובן נסע לעיר ס', (ואז היה זמן שלא היו ראין להביא סחורה משם לכאן, והיו מחפשיין ונוטליין הסחורה, אך היה אפשר לשחד בממון), ואמר ראובן לשמעון, רבונך שאביא לך גערבן [שמרים, הייווין], והשיב לו שמעון תביא לי, (ושמעון טוען שאמר אם תוכל להביא תביא), וראובן לקח לו חמשה עשר קילו, ופעם אחת לקחו ממנו, ונתן שחד, ובפעם הב' לקחו ממנו ולא הועיל השחד, ועמה תובע ראובן משמעון הפסדו.

שימן עצרו מעות, ויקנה לו גערבן ויביא לו, א"כ מיד שקנה הגערבן, כבר היה הגערבן של שמעון, שהשליחות נקנה בדיבור, א"כ נעשה ההפסד בגערבן של שמעון.

אך הנה מנאמי בש"ך (סימן קע"ו ס"ק מ"ג), שהביא תשובת רב האי, מי שיש לו שותף במדינת הים, ואמר לו ראובן לשמעון כתוב לשותפך שיצין לי דבר אחד, וישלח לי עם סחורתך, וכן עשה ושלח לו וטבעה ספינתו בים, כתב שם דאחריות על ראובן באם שאמר לו כן בפירוש שאחריות עליו, אבל אם לא הזכיר לו כלום, אזי פטור מלשלם, עד כאן. נראה בפשוט הטעם, דשמעון הוא המוציא, והיה לו להתנות כנ"ל.

[תשובה]: הנה קודם רמיתי לדמות למה שכתב בשולחן ערוך (חושן משפט סימן של"ד סעיף א') שיד הפועל על התחמונה, עיי"ש בסמ"ע (סק"א), וזה לשונו: והטעם, כתב הטור, לעולם לא יחייב בעל הבית אלא אם כן הוא היה יודע, והפועל לא ידע, דהוי ליה לבעל הבית להתנות, אבל אם שניהם יודעין, או שניהם אינן יודעין, הפועל מפסיד, דהמוציא מחבירו עליו הראיה, וידו על התחמונה, עד כאן. הנה מה שכתב עליו הראיה, אין שייך שם, משום שאין צנייהם שום הכחשה, ועל כרחק הפירוש דכמו שאמרין עליו הראיה, כמו כן אמרינן ידו על התחמונה, שהיה לו לפועל להתנות, שהרי הוא המוציא.

אך הנה הנתיבות (ס"ק מ"ג) הקשה שהרי תיכף שקנה השותף הסחורה, קנאה ראובן מטעם שליחות, ותייך הנתיבות שמיידי שנתן ראובן לשמעון ריות, דאז אמרינן שלא קנה רק צבואו לביתו, עיי"ש. והדברי גאוניס [כלל כ"ד סעיף י"ז], פליג על הנתיבות, ומביא הרשד"ם שהביא כאן הש"ך, שמפרש בפירוש שהוא שליחות, ואף על פי כן אם לא התנה אמרינן שכוונתו היה שיקנה הסחורה כאן, עיי"ש שחמה על הנתיבות, שכתב שכן מפורש צבית יוסף, (סוף סימן קע"ו). ונ"ל כוונת הנתיבות, כיון שכתב צב"י וזה לשונו: ואי לא קביל אחריותא אנפשיה, לא מחייב, דאמרין מתבע הוא דתבע מן ראובן דלישדר ליה שותפא, דכד זבין ימיה מיניה, ולא מפיקין צבי האי ממאריה, ע"כ.

ולבאורה יש לחלק, דשם השאלה רק על שכר הפעולה, אבל כאן עשה אותו לשליח,

כיון דתוספות במ"ק דף כ"ז ד"ה מן המנחה כתב דאין ראה לאסור ישיבת ספסל ולכן הקלתי בזה גם כ"ו. ולענין סעודת הבראה נראה לי הלכתי עלמא מברין כפורים כדאיתא בש"ע סימן ת"ת סעיף ד' ועוד שהרי אפילו בשבת כתב בב"י סימן שיע"ח דנוהגין להברותו ומכל מקום נראה לי שלא יברו בכצים ועדשים אלא בבשר ויין וכדאיתא שם בש"ע:

← 7 א לאחר שמסרתי כל צרכי קבורה להחברא קדישא וגם בחרתי לו מקום קבורה וכבר חפרו הקבר ואותו יום אסור בהספד ולכן אף שעריין לא נקבר כיון שמסרתי לכתפים הייתי מברך כדאיתא בש"ע. והקשה לי אחר שהרי לפי הטעם משום כבוד המת איתא בהדיא ברא"ש דאפילו לאחר שהתעסק בו מכל מקום פטור. והשבתי לו הרי הרא"ש בעצמו כתב שם בפרק מי שמתו כדן דנמטר לכתפים דאפילו אם המת עדיין בביתו מותר (וע"פ ס' נ"י נ"ט רמ"ן) ועל כרחק צריך לומר דדוקא כל זמן שמוטל עליו לקברו אף על גב דכבר עשה כל צרכו כיון שלא קברו שמו יתעצל בקבורתו אבל כיון שמסרו לכתפים בודאי יעשו כל צרכו ואין שום חשש התעצלות ולכן מותר ואם כן מאי שנא אם מסרו לכתפים והוא בביתו דמותר ואם כן הכא נמי אף שהאבל הולך גם כן לביח הקברות דמותר: [

ד נשאלתי מבני הדבני הנגיד מהו יצחק שיש לו שותפות בחנות אם מותר לשתפו להתעסק בחנותו כיון שנקראת השותפות על שמו ומבואר בש"ע דאסור.

תשובה כבר נהגו בקהלנו כל מודי צדק על פי תשובת רש"ל סימן ס"ו להקל בזה אחר ג' ימים הגם דלעניות דעתי הוא קולא גדולה אך בזמן הזה אי אפשר להחמיר. ואמנם צריך עיון אם אמרינן ביום הג' מקצת היום ככולו וכן בכל הדברים המבוארים בש"ע דאסור ג' ימים צריך עיון אם יום ג' הוא בכלל אסור או לא. ובאמת לשון כל הפוסקים רי"ף ורמב"ם וכן הוא בש"ע סימן ש"פ כתבו לו ג' הראשונים אסור במלאכה משמע דביום הג' נמי אסור אלא דמ"א כתב כסימן שצ"ג ומקצת יום ג' הרי הוא ככולו ומשמע שכלל כ"ל בכל הדברים אלא דצריך עיון למה המתין דמ"א עד סימן שצ"ג ולמה לא הגיה כן בסימן ש"פ וכשארי סמנים וכן בסימן שצ"ה שכתב בש"ע דמקצת יום ז' ויום ל' הוא ככולו וכן כתבו כל הפוסקים ולא לישתמיט כאחד מהם שגם ביום ג' מקצת היום ככולו וגם רמ"א לא הגיה שם כלום. ובגמרא פרק א"מ ד' כ"א גבי תפילין איתא. ת"ר אבל ג' ימים הראשונים אסור מג' וג' בכלל מותר כו' משני ושני בכלל מותר כו' הרי חזינן דבמקום שמוחר בשלישי איתא בגמרא להדיא דמשלישי ואילך ושלישי בכלל משמע, אבל בכל מקום שאמדו בגמרא שלשה ימים כל שלשה ימים אסור. ולכאורה הוא תלוי בפלוגתא כמו שכתב ברא"ש סימן ל"ז בסופו וכן כתב בתוס' דף כ"א ע"ב ד"ה וכאן אלא בתוספות הגירסא קצת משוכש. וז"ל תניא במסכת שמחות אבל כל ז' ימים אסור בעשיית מלאכה והכי איתא בירושלמי מי שאין לו מה יאכל, ביום א' כיום ב' אינו עושה, כג' עושה. כד קפדא אמר אף כג' לא יעשה כד קפדא כדעתו דעבד אבל ג' ימים דאמר ר' אבין כו' בשם בר קפדא ג' ימים נפשיה שייטא על גופי' דסברה דחזרה לגביה כו' לאחר ג' ימים כרסו נבקעת כו' ואם כן לכאורה משמע שהוא מחלוקת ת"ק וב"ק ואם כן היה לנו לפסוק דבריה המיקל באבל ובפרט דבריה ת"ק משמע שהם דברי רביס ואם כן היה לנו לומר דמקצת יום ג' ככולו, אלא דג"כ שם דף דצ"א ע"ב בברייתא ג' ימים אסור במלאכה והכי ג"כ ירושלמי זה וסיים וגמרא דילן דקתני ג' כב"ק איתא עכ"ל הרי שכתב להדיא בגמרא דילן סבידא ליה כד קפדא וכן משמע ברבינו ירוחם להדיא בדף קפ"ג ע"א כל ג' ימים הראשונים אסור במלאכה כו' ובג' ימים הראשונים הנפש חופפת על הגוף כו' והיינו כדאיתא בירושלמי הנ"ל וכן כתוב בפסקי תוספות סימן ק"ח וז"ל אבל כל ז' כו' ואם אין לו מה יאכל מותר מג'

ואילך כגון יום רביעי וכן משמע בהגהות מיימוני פ"ה מהלכות אבל הלכה ח' שכתב הרמב"ם כל ג' ימים הראשונים כו' מכאן ואילך אם היה עני כו' וכי הגה"מ וז"ל פירוש רש"י משלושה ימים ואילך ועל כרחק כוונתו שלא נטעה לומר רמכאן ואילך היינו מיום ג' ועל כן כתב מג' ימים ואילך ראינו לומר דאדרבה שלא נטעה לומר מכאן ואילך ראינו לומר מיום ג' אם כן הוי ליה לכתוב יום ג' ואילך אלא על כרחק רכוונתו להורות דיום ג' אסור. ולפי זה צריך לומר מה שכתב בפרק ח' הלכה ה' כהולך לבית הקברות דיש אומרים דשני ימים אינו הולך לבית הקברות משמע אבל כג' מותר צריך לומר דהני יש אומרים לא הקילו רק בהולך לבית הקברות כיון שהוא לרבר מצוה וכדאיתא בגמרא דף כ"א ע"א רפסק רבא בתפילין כיון שהניח שוב אינו חולץ ופריך בגמרא ורבא האמר הלכה ג' ימים ומשני מצוה שאני אם כן הכא נמי כיון דהוא לרבר מצוה לילך לבית הקברות סבידא ליה ליש אומרים להקל כב' ימים. וכן הוא כונן רמ"א שכתב שם כסימן שצ"ג כדעת הגה"מ ומקצת יום ג' סגי ובאמת הגה"מ גופיה טיים שם דלא נראה לו. אלא על כרחק דרעת הרמ"א כיון שהוא לרבר מצוה אמרינן מקצת יום ג' ככולו אבל במלאכה וכל שאר הדברים מורה רמ"א דכל יום ג' אסור ולכן לא הגיה בשום מקום. וכן הוא בהדיא בגמרא כדף י"ט ע"ב דאמרינן דהכל מודים כשחל ג' שלו להיות בערב הרגל שאסור ברחיצה עד הערב ופרש"י ורדאי ג' שלמים וכן כתב שם הרי"ף ורמב"ם והחוס'. אלא דיש לדקדק קצת ממה שכתב הרא"ש סימן כ"ו בשם הראב"ד וז"ל וכתב הראב"ד הא דלא אמרינן מקצת יום ככולו לענין רחיצה משום דאפשר ליה לרחוץ לאורתא מה שאין כן בתגלחת ותכנסות שהרי אסור לגלה ולכבס משתחשף כו' ומסתבובא דבריה הראב"ד שאף כיכוס מותר תוך ז' בערב הרגל כיון דאי אפשר לו לכבס בלילה. וכן פסק בש"ע סימן שצ"ט סעיף ה'. ואם כן משמע לכאורה דאמרינן מקצת היום ככולו וכן משמע שם מדברי הש"ך ס"ק י"ד שכתב מותר לכבס דכבר בטלה ממנו גזירת ז' נראה לי דלאו דוקא קאמר דבטלה גזירת ז' שהרי בשאר דברים אסור כל היום אלא כיון דאי אפשר לכבס ברגל ורגל מוטל גזירת ז' ולכן מחיר אפילו בשחרית כיון דעל כל פנים מותר לכבס מבעוד יום וגם בזה כ' דטוב לכבס אחר חצות כדו' שיהא ניכר שהוא לצורך י"ט ועוד דברדאי לפי שיטת רי"ף ורמב"ם ותוספות ושאר פוסקים דלא הקילו אלא לאחר ג' ימים וכדאיתא בגמרא הכל מודים בחל ג' שלו כו' ואז כוראי צריך ג' שלמים, אבל הראב"ד דפסק דאפילו שעה אחת לפני הדגל מבטל ולכן כתב דהוא הדין כשאר ימים כיון דאי אפשר לכבס מותר מה שאין כן כשאר דברים לכולי עלמא כיום ג' לא אמרינן מקצת ככולו אלא כל היום אסור. ומצאתי בב"ח שכתב כן בהדיא דזה בזה תליא בסימן שצ"ט ונראה לי שכן דעת הלבוש שהשמיט הגהת רמ"א שכתב בסימן שצ"ג דמקצת יום ג' ככולו ובאמת דברי רמ"א תמוהים שהרי בהגמ"י כתב דלא נראה לו ובר"מ כתב דאפשר דגם דעת הטור כן ובש"ע החליט ולכן נראה לי כמו שכתבתי כוונתו ונכון:

ה נשאלתי באשה שחל ליל טבילה מוצאי שבת קודש ויום ו' ערב שבת קודש הוא יום ו' לשבעה אם מותרת לחפוף ביום ו' או תמתין בחפיפה עד מוצאי שבת קודש שכבר עבר ז':

תשובה בסדרי טהרה סימן קצ"ט סוף סעיף קטן ד' כחכ בשם תשובת פנים מאירות דמותר לחפוף ביום ו' כיון דאינה רחיצה של תענוג ולסרוק הראש פשיטא דמותר אפילו תוך ז' אבל הסדרי טהרה כתב שלא תחוף עד מוצאי שבת דהא אפילו בערב תשעה כאב שהרמיה אינו אלא מנהג ומדינה מותר ואפילו הכי כתב דמ"א בא"ח סימן תקנ"א סעיף י"ו דאם טובלת ליל י' אב מותר לה לרחוץ בערב ת"ב אם אי אפשר לה לרחוץ

דר בעיר אחרת - אין בדעתו לילך ללויה

ד א. מי שיש לו מת בעיר אחרת ונוסע ללויה, אף שיש לו מי שיתעסק בצרכי המת דין אונן יש לו א, וי"א דאם יש לו קרובים בעיר שהמת נמצא שם שיטפלו בכל עניני הקבורה אין לו דין אונן עד שבא לעיר שהמת שם, ואם אין לו קרובים באותה עיר אז יש לו דין אונן אפי' בעיר אחרת כ, ולצורך קר"ש ותפלה וכדומה יש להקל כשיטה זו ג.

א) שו"ע סי' שמ"א ס"א ובשי"ך סק"ה בשם הרא"ש, שו"ע הרב סי' ע"א ס"א, מסגרת השלחן סי' קצ"ו סק"ב, שו"ת אמרי יושר ח"א סי' ס"א שו"ת משיב דבר סי' ע"ב, ערוה"ש סי' שמ"א ס"ב ושו"ת תשורת ש"י ח"א סי' קפ"ז.

וראה בשו"ת שבט סופר חיו"ד סי' ק"ו, שתמה על הרא"ש שפסק דבעיר אחרת שיש לו קרובים אסור בבשר ויין, הלא הרא"ש פסק כירושלמי במסרוהו לכתפים, דמותר בבשר ויין, וכ"ש אם המת בעיר אחרת ויש לו מי שישתדל דעדיף ממסרוהו לכתפים עיי"ש. וכתב בנו בשו"ת דעת סופר חיו"ד סי' ק"י לחלק, דבאמת עיקר טעמו דהרא"ש, דכל מי שמחויב להתאבל שייך בו דין אונן, או משום לא פלוג כמי"ש הרא"ש, או משום דעל כל אחד מוטל להשתדל בצרכי קבורה. לכן אמרינן אם הקרובים שבעיר האחרת אינם משתדלים וישנם קרובים שמשתדלים אפי"ה אמרינן לא פלוג, אך במקום שמנהג למסרו לכתפים והקרובים שוב אינם משתדלים כלל, מותר בבשר ויין, כיון דשוב אינם צריכין להשתדל ולי"ש כבודו עיי"ש.

ב) בי"ח סי' שמ"א, שי"ך שם סק"ה, בה"ט סק"ג, שו"ת שאילת יעבי"ץ ח"א סי' ס"ה, חכ"א כלל קנ"ג ס"ב, קשו"ע סי' קצ"ו ס"ד, שו"ת שבט סופר יו"ד סי' ק"ו, שתילי זתים או"ח סי' ע"א סק"ב, שו"ת דמשק אלעזר חיו"ד סי' מ"ז וגשה"ח עמוד קס"ג ס"ו, וכ"כ בספר משנת יעקב ח"ג בהגהות לסי'

ב. ובזמננו שיש לכל עיר ח"ק המטפלים בכל עניני קבורה, יש לפסוק דלא חל עליו דין אונן כלל עד שיבוא למקום שהמת שם ד, אך תפילין לא יניח לכו"ע ה).

ג. מי שמת לו מת בעיר אחרת ואין בדעתו לנסוע ללוותו, אזי אפי' אם יש לו קרובים המתעסקים דין אונן עליו ו, ויש מקילין ו, ויש

שמ"א, שמורין להלכה כהשי"ך שאם יש לו קרובים בעיר אחרת אין לו דין אונן.

ג) אבל השיטים עמוד ע' ודרכי החיים סי' ב' ס"ד.

ד) כן נראה להכריע, שהרי מבואר לקמן פט"ו בשם כמה פוסקים דהיכא שיש ח"ק המטפלים בכל עניני הקבורה, ליכא דין אנינות, אפילו אם האבל הוא בעיר, או שבדעתו לנסוע ללוויה, וא"כ הכא בני"ד בודאי יש לפסוק דלא חל עליו דין אנינות, וראה בספר יסודי שמחות בשם הגר"מ פיינשטיין, שבזמן הנסיעה אל הלוויה כשהוא בדרך, דאי"א או לטפל כלל בעניני המת, הרי הוא מחויב או במצות, לבד ממצות תפילין ואסור בבשר ושתיית יין.

ה) פמ"ג סי' ע"א מש"ז סק"ה, שו"ת אמרי יושר ח"א סי' ס"א ושערים מצויינים בהלכה סי' קצ"ו סק"ו.

ו) שו"ע סי' שמ"א ס"א, דה"ח ה"ל הבדלה אות י"ב, וכ"כ שו"ת אמרי יושר סי' ס"א, שו"ת משיב דבר סי' ע"ב בהבנת השו"ע סי' שמ"א ס"א, מאמר מרדכי סק"ה, טו"ז או"ח סי' ע"א סק"ג ושו"ע הרב סי' ד"ד אונן חל על האבל אפי' אם הוא בעיר אחרת ואין בדעתו לבוא ללוויה, אפי"ה יש לו דין אונן, וכ"כ בערוה"ש סי' שמ"א ס"ב, שמי שהודיעו לו ע"י הטעלעגרוף שמת לו מת, ינהוג אנינות עד זמן הקבורה כפי השערתו.

ז) שי"ך סק"ה, חכ"א כלל קנ"ג ס"ב, קשו"ע סי' קצ"ו ס"ד ושו"ת שבט סופר חיו"ד סי' ק"ו, והנה בשו"ת שבט סופר שם העיר למה במסרוהו לכתפים ליכא דין אונן וכשהוא בעיר אחרת ויש לו מתעסקין, חלה עליו אנינות

במקום אחר ואין לקרובים שום התעסקות עם המת, דעת כמה חכמי זמננו, דאין להם דין אונן עד שיגיעו למחוז חפצם (ג).

← ז. הקרובים שדרים במדינה שבה יוכא המת לקבורה, אם הם עוסקים בהכנת הלוויה והקבורה, חלים עליהם דיני אנינות משעת הפטירה. ואם לאו, אין חלים עד שיוכא המת למקומם (ד).

ז. מקום שמוליכין את המת מעיר לעיר, אם הוא מקום קרוב מהלך יום אחד, הוי אונן, ואם הוא מהלך שני ימים, אינו אונן עד שיבואו למקום קבורתו (ט).

← זג) כן הורו כ"ק אדמו"ר מצאנו קלויזענבורג והגרשיז אויערבאך זצ"ל ועוד מחכמי אה"ק, דכיון שהמת מונח במחלקת החבילות ואין לאבל מה לעשות אין לו דין אונן. וכ"כ סברא זו בשו"ת פרח מטה אהרן (להגה"ק אהרן ישעי" מהאדאס זצ"ל) סי' פ"ט לדון שאם אחד נוסע לקבורת קרוב והוא נוסע על הבא"ן, בעוד שהוא נוסע אין עליו דין אונן דאו אין לו מה לעשות דל"ש לזרו הנסיעה עיי"ש. וכעיי"ז בספר אהלך באמיתך (להגאון ד' בצלאל שטערן ז"ל) פרק ב' עמוד ד' שכתב על המבואר בשו"ע יו"ד סי' ת"ג סי"ט דהמוליך את המת או את העצמות ממקום למקום פטור מכל מצות שבתורה, ואם רצה להחמיר לא יחמיר מפני כבוד העצמות, בזמננו כשמוליך המת ברכבת או בספינה שהמת נתון במחלקת החבילות והוא נוסע במחלקת הנוסעים, אין לפטרו משום מוליך מת ממקום למקום עיי"ש. אכן יש מורי הוראות שדעתם דגם באופן זה דין אנינות עליו.

(ד) פשוט עפ"י המקורות הנ"ל, וכ"כ בספר זכרון מאיר עמוד ד"ג ס"ה.

(טו) שו"ע סי' שמ"א ס"ג, חכ"א כלל קנ"ג ס"ג ואבל השיטים עמוד ע"ו, וביאר בערוה"ש סכ"ג דלכאורה כיון שהכנה לקבורה הוי אנינות, מה לי אם מכין צורכי המת, או שמוליכו לקוברו הלא עוסק בקבורתו. וכתב הטעם, דכיון שמה"ת לענין קדשים אין אנינות רק יום המיתה בלבד, אי"כ אינו מן הדין לתקן אנינות יותר מיום אחד עיי"ש.

שהכריע שאם האבל יכול לילך לאותה עיר יש לו דין אונן, אך היכא שאינו יכול לילך כיון שא"א לו לעשות דבר בשביל המת, לא חל עליו דין אנינות (ח), ולצורך קר"ש ותפלה וכדומה יש להתיר דאין לו דין אנינות (ט). ולענין תפילין מבואר להלן בפרק ט"ז סי"ז (י).

ד. אך היכא שמסרו את המת לח"ק ואין לו שום טיפול בצרכי המת, אז לכו"ע אין לו דין אונן ומחויב בכל המצות (יא).

← ז ה. אם קרובים הולכים עם המת לעיר אחרת, חלים עליהם דיני אנינות עד הקבורה (כ), ואם הולכים באוירון מכיון שהנפטר מונח

עיי"ש, ובאמת במשיב דבר מיישב הדבר היטב, דאם כבר עשה מעשה, היינו שמסרוהו, שפיר דמי, משא"כ היכא דלא השתדל כלום ולא נתעסק עם המת כלל, אינו נפטר מחיובו עיי"ש, ועוד יש לחלק דהיכא שמסר את המת לח"ק הו"ל כאילו הם שלוחיו והם מתעסקים בערו ודו"ק.

(ח) יוסף דעת סי' שמ"א.

(ט) כ"כ בשו"ת אמרי יושר ח"א סי' ס"א, דלצורך קר"ש ותפלה כדאי לסמוך על ר"ת, כיון שדר בעיר אחרת, ודאה בשאילת יעב"ץ ח"א סי' ס"ה שכדאי לסמוך עליו אף שלא בשעת הדחק עיי"ש, וכ"כ בספר משמרת שלום אות א' סקמ"ז.

(י) שו"ת אמרי יושר שם וסי' ק"פ שלא יניח תפילין.

(יא) כנלע"ד דאף שנתבאר בפרק ט"ז, דהמנהג הוא שאין האונן מתפלל עד לאחר הקבורה אף שמסרוהו לכתפים, מ"מ דוקא כשהוא במקום המת, אבל בעיר אחרת יש להורות דחייב בכל המצות.

(יב) הגר"ז מרגליות אות כ"ו ושע"ת או"ח סי' ע"א סק"א.

ב. אונן אינו חולץ מנעליו, מפני שלא אסרו דבר הגורם עיכוב במיפול צרכי המת ג.

ג. אונן אינו דשאי לצאת מביתו ד רק לצורכי המת ה.

דרכי החיים סי' ע"ב סקליד וגשה"ח ח"א עמוד קס"ה, ליישב מנהג העולם עיי"ש, ובספר שערים מצויינים בהלכה סי' קצ"ו סק"י הוסיף, שביום הראשון עפ"י רוב הוא חלוש ונבהל יותר ונותנים לו תרופות להרגיע ולהשקט עצמו. ועוד יש ליישב עפ"י הלבוש ס"ה שכתב, ואע"ג דמדינא היה מסתבר לומר דכל מה דאסור באבל הי' לנו לאסור באונן מק"ו דאכילת בשר ושתיית יין דמותר כאבל ואסור באונן, מי"מ כל מה שהי' מביא עיכוב בעסקי צרכי הקבורה לא אסרו באונן אע"פ שהוא אסור באבל, לפיכך אמרו כל זמן שלא נקבר המת אינו חולץ המנעל וכו', דדברים אלו מעכבים להמציא עסקי המת, אבל כל שאר דברים האסורים באבל כ"ש שאסורים באונן שאבלו גדול מאוד יותר מאשר אחר הקבורה עכ"ל. וא"כ בישיבה ע"ג קרקע קשה יותר לסדר הדברים להאבל בין בכתובה ובין בטלפון, לכן התירו לישב על הספסל.

ג) טוד וש"ע סי' שמ"א ס"ה, ערוה"ש סכ"ח ודה"ח.

ד) כ"כ בספר נועם מגדים להפמ"ג אות ג.

ה) בשו"ע סי' שמ"א ס"ה כתב סתמא, דמותר לצאת מפתח ביתו, אך בבאר הגולה שם בשם סמ"ק, קש"ע סי' קצ"ו ס"ו ודרכי החיים סי' ב' אות קלי"ה כתבו, דרק לצורך מתו מותר, אך במסגרת השלחן שם סק"ג העיר, שמדברי הרמ"א ודה"ח מוכח דמותר אף שלא לצורך המת ומצאתי בשו"ת אגודת אוזב מדברי או"ח סי' ג' שכתב על הא שהתיר בהג"מ בשם סמ"ק לאונן לצאת מפתח ביתו בצריך לחזור אחר צרכי המת, משמע מזה דלא לצורך המת היה אסור אפילו לצאת אם לא לצורך גדול, וכל זמן שאין האונן עוסק בצרכי המת צריך לישב ולידום ולהצדיק עליו הדין. ואף שמלשון הרמ"א ב"י"ד סי' שמ"א משמע שאין אסור לצאת מביתו כדי

ח. וכל זמן שלא יבאו את המת למקום קבורתו, אסור כאבל בכל דבר שהוא לא תעשה טו), וי"א שאינו נוהג כלל שום דין אבילות ז). וראה בפרק קל"א ס"ד אם כראי לאבל לנסוע עם הנפטר למדינה אחרת.

פרק טו

ישיבה על הספסל - חליצת מנעלים - יציאה מהבית

א. מדינא, אסור לאונן לשבת על ספסל או לישב על המטה א), אכן המנהג להקל משום חולשא ב).

טז) כ"כ בדה"ח, שככל מקום שאין נוהג אבילות בימים שבין מיתה להתחלת מנין אבילות, מותר בבשר ויין, אך אסור לישב על גבי מטה ואסור בתשמיש וסיכה ושמחה ושאלת שלום ע"כ, אך נעילת הסנדל וישיבה ע"ג ספסל מותרין.

יז) אבל השיטים עמוד ע"ו סקמ"ו, דכיון דלא הגיע עדיין זמן הקבורה, מותר הוא בכל דבר אפילו בלא תעשה דאבילות ע"כ.

א) שו"ע סי' שמ"א ס"ה, שו"ת שאילת יעב"ץ ח"א סי' צ"א, דה"ח וקש"ע סי' קצ"ו ס"ו.

ב) בשו"ת דברי מלכאל ח"ב סי' צ"ב מתאונן על שהעולם אינן נוהרים בזה, אך בשו"ת תשובה מאהבה ח"ג בהגהות לסי' שמ"א כותב, שראה בפראג שרבים מקילים ויושבים על הספסל ולא שמע מעולם שהכריזו הרבנים שאסור עיי"ש, וכ"כ בספר זכרון לדור אחרון שכן המנהג בפראג להקל, וכ"כ בשו"ת מהרשיג ח"א יו"ד סי' כ"ה, שו"ת מנח"א ח"ב סי' צ',

6. The laws of *aninus* do not apply if the government has not released the body or if any impediment prevents the relatives from gaining possession of the body.⁹

7. If a body (even in the custody of relatives) is to be transferred to relatives in another city, *aninus* for the receiving relatives does not begin until arrangements for the arrival of the body have begun.¹⁰

8. If the deceased cannot be buried because of a cemetery workers' strike, the laws of *aninus* only apply until the body is removed to the funeral home or cemetery and then again on the day of interment.¹¹

9. The laws of *aninus* do not apply upon the death of an infant who has not lived 30 days.¹² For infants who have spent time in an incubator, the laws of *aninus* apply when *k'riah* must be performed.¹³ (Refer to Chapter 2, Section I, paragraph 12.)

10. The laws of *aninus* do not apply on the day when the deceased is to be re-interred at another site.¹⁴

11. If a Rabbinical Court declared a person deceased when no body was available and a mourning period was observed, then *aninus* does not apply in the event that the body is later recovered.¹⁵

12. The laws of *aninus* apply even if death resulted from an intentional suicide.¹⁶

SECTION 2: Restrictions Placed on an Onen

- Γ 1. An *onen* travelling to the city of the deceased should not put on *Tefillin*, eat meat, or drink wine,¹⁷ but should observe all other *mitzvos* until reaching the city. Upon reaching the city, all laws of *aninus* will now apply to the *onen*.¹⁸
- Γ 2. If relatives or a burial society are attending to the funeral arrangements, and a potential *onen* lives far away from the deceased and has no plans to attend the funeral,

then *aninus* does not apply to such a person.¹⁹ If one lives nearby however, then *aninus* will apply even if the person has no plans to attend the funeral.²⁰

3. An *onen* is restricted²¹ from performing positive *mitzvos*, reciting prayers or blessings,²² putting on *Tefillin*,²³ greeting his neighbor, and learning Torah.²⁴ However, all negative *mitzvos* must be observed including the washing of one's hands upon awakening, leaving the washroom, and before eating bread although no blessing may be recited.²⁵

4. An *onen*, who said the prayers or blessings because of ignorance of the laws, or who heard blessings or *Havdalah* from someone who is permitted to say them, need not repeat them after interment.²⁶

5. An *onen* may mention various *pesukim* while eulogizing the deceased.²⁷

6 (a). If one became an *onen* while performing a *mitzvoh*, then the *onen* may complete the *mitzvoh* and the *mitzvoh* need not be repeated.²⁸

(b). If one becomes an *onen* while reciting the *Pesukei Dezimyah*, he should continue his prayers until the conclusion of the *Yishtabach*.²⁹ However, if one becomes an *onen* after *Borchu*, then one continues until the *Shemoneh Esrei* is concluded.³⁰

7. The *onen* may recite *Kaddish* only if other mourners will not miss their turn.³¹ If the *onen* is in mourning or observing a *Yahrzeit* for a parent, he may recite *Kaddish* even if other mourners will miss their turn.³²

8. An *onen* cannot be counted as one of the ten males required for a *minyan*, however the *onen* is part of the *minyan* in order to recite *Kaddish*.³³

9. If the *onen* must travel to the place of interment then the prayer for traveling on a journey should be omitted.³⁴

10. An *onen* is further restricted from eating meat or drinking wine,³⁵ eating a festive meal, attending a wedding,

deceased is taken to another city or country for interment and the mourners did not travel with the deceased, then the time when the mourners leave the presence of the deceased is considered as the day of interment.⁹⁸

(b). If the burial is held at night, the *Tefillin* may not be worn on the following day.⁹⁹

5. One who becomes an *onen* when he is already obligated to recite one of the three daily prayers¹⁰⁰ must recite at the next *Shemoneh Esrei* that he is permitted to say, an additional *Shemoneh Esrei* with the provision that it is the next one in sequence from the one that he missed.¹⁰¹ If interment coincides with a day when the *Musaf* prayers are added, there is always an obligation to recite them until after *Mincha*, even if he is exempted from the *Shacharis Shemoneh Esrei*.¹⁰²

6. If someone recited *Birchas Hatorah* before becoming an *onen* and the burial takes place on that day, he need not repeat them.¹⁰³

7. A groom during the seven festive days should put on *Tefillin* after interment on that same day.¹⁰⁴

8. If the burial takes place on the second day of *Yom Tov* or on any day of *Chol Hamoed* (and the individual has the custom not to put on *Tefillin* on these days), nevertheless he should put on *Tefillin* on the day following the conclusion of *Yom Tov* (even though this is his first day of *shiva* when *Tefillin* may be worn).¹⁰⁵

9. If the burial took place on *Chol Hamoed* and the individual has the custom of putting on *Tefillin* on these days, the *Tefillin* should not be worn even after interment.¹⁰⁶

10. If the burial takes place on *Purim*, then the mourner should put on *Tefillin* after interment.¹⁰⁷

NOTES

- a.1. שו"ע יו"ד סי' שמ"א סעי' א' כל בו פרק כ' סי' א' אות י' וסי' ג' אות ו' ועי' סי' א' אות ג' רגם אשה אוננת.
- b.1. שו"ע שם סי' שע"ג סעי' ר'.
 2. עי' כל בו שם אות ה' שמכ"א טעמי האנינות.
 3. ש"ך סי' שמ"א ס"ק ב' כל בו שם אות 2.
 4. כ"ש ממרן שליט"א הואיל וימי המשחה רגל דירי' הוא וברגל יש בו אנינות, ועי' גשר החיים ח"ב פרק ט"ז סי' ג' ואחרי בירור הענין מסיק דחתן פטור מאנינות, וכן מצאתי בכל בו שם סי' ג' אות ג'.
 5. כל בו שם אות י"ט.
 6. כל בו שם אות כ'.
 7. שו"ע שם סי' שמ"א סעי' ג' פ"ת שם ס"ק כ"א, ראה שו"ת רבי עזריאל סי' רנ"ג שעכ"פ יניח תפילין בלי ברכה, ועי' כל בו שם סי' א' אות י"ד שמותר בבשר ויין אם הוא איש חלוש.
 8. שו"ע שם סי' שע"ה סעי' ב'.
 9. שו"ע שם סי' שמ"א סעי' ד' כל בו שם סי' ג' אות ב'.
 10. רמ"א שם סעי' ג'.
 11. גשר החיים ח"א פרק י"ח סי' א' אות ד', והלום ראיתי בנועם חלק ט"ז בשער ההלכה שאם סגרו הארון במסמרים ומסרו הארון לבעלי בית הקברות ולקחו שכר הקבורה ואת המת לרשותם, או האבלים מותרים לשבת שבעה מיד וביום הקבורה יש להם לנהוג כדון פיננוי עצמות.
 12. פ"ת שם ס"ק א' גשר החיים שם סי' ג' אות ב', שו"ת רבי עזריאל (טור) סי' שמ"א.
 13. עי' פרק 2 אות 16.
 14. רמ"א שם סי' ת"ג סעי' א' שו"ת חלקת יעקב ח"ב סי' מ"ו, כל בו שם אות י"ז.
 15. שו"ע שם סי' שע"ה סעי' ד'. ראה הוספות.
 16. אבן יעקב סי' ב' כל בו שם אות י"ה, עי' גשר החיים שם אות ג' כשיש מטפלים אחרים לא חלים עליו ריני אבלות.
 17. כל בו שם סי' א' אות י"ד.
 18. כ"ש ממרן שליט"א דכשהוא בדרך אי אפשר לטפל בעניני המת. ←
 19. שו"ת אגרות משה יו"ד ת"א סי' רנ"ג וכל בו שם.
 20. ש"ך סי' שמ"א ס"ק ה' כל בו שם. ←
 21. עי' שו"ע שם סעי' א' דאינו רשאי להחמיר על עצמו, כל בו שם אות ו'. גשר החיים שם סי' ב' אות י"ט.
 22. שו"ע שם, עי' כל בו שם אות 41 אם חייב לברך ברכת הנהנין.
 23. שו"ע שם סי' שפ"ח סעי' א'.

עלה פה מתנתין דלא כר'ש דתניא דיש אומר אינו חייב עד שיוזר מכולן והבנן [אמרין] אפי' נזיר באחת מהן הוי נזיר ואמרין מאי טעמיהו דרבנן דכתוב מיין ושכר וייר ור'ש הוה מיבעי ליה לאסור יין מצוה כיון דרשות ואמרין מאי הוה אילסא קידושא והבדלה והלא מושבע מהר סיני היא פה) אלא מאי לעשות יין מצוה כיון הרשות כו הא דאמר רבא שבועה [שאשתה] והור ואמר הריני נזיר אתיא נזירות וחלה אשבעתו ואנן הוי לן דהאי דאמרני הני רבנן דלעיל דאונן אעינ דאסור בשתיית יין בקידוש והבדלה מהחייב. האי אונן על מי שמחו מוטל עליו לקוברו קאמר ולא אונן לאחד שנקבר המת דלאהר שנקבר המת (ט) ודאי מתה הוא בשתיית יין וכיון דמתה היא בשתיית יין האך יפטר מקדוש והבדלה ועוד כל הני דקדוקין לא צריכנא להו לענין קידוש ואי איעשרו לענין הבדלה (ו) היא דעריכו אבל קידושא דכשבת היא מפוש

עתים לכינה

עשה דורה ל"ח שיש בה כרת אסור ל"ח גירא מי לא חמיר מעשה ואפי' אתי עשה ודחי ליה מה לי הומרא רבא מה לי הומרא וטא עוי"ש, [וכ"כ הרב פרו מגדים כ"כ לא"ח דאונן בחתום פ"ג פכור כבועור הסין גם לה"צ אף דאית ב' לאו דבל יראת כיון שהיא כשוא"ת] ועוד דאי גם נאסר בפשיטות דאונן מותר כיון שבועה מה ענין לרון באונן לנזיר דאונן דאונן רק מדרבנן כתיב שלא יתירש בקבורה מתו י"ל דלא העמידו הכמים דכריות במקום עבירות שבועה דהמירא, ועשר"ח מהרש"ל סימן ע"ו, משא"כ בניירות דאורייתא, ואילו לגילוי מילתא בעלמא אכרו באמר מצוי בן כבירות דספרו ע"ד יגדיל תורה וכעין מה דמצונו כמיטנה בוצה י"ב ע"ב אסור להם ב"ש גז"ש ע"ש בפרש"י וצ"ע, פה) נזיר ג' ע"ב, פה) הר"ש הנגיד מפרש דה"ש כפרש"י שם המושבע מה"ס לקרש ולהבריל על היין ולא חלה הנזירות להיות נאסר כיון קידוש והבדלה התחיל שם תחתיו על מ"י זה ולהכי הוא דאיעטריך קרא דמיין ושכר וייר לבלול דאסור אע"ג דמושבע מה"ס על יין קידוש והברלה ע"ש בדבריהם, ולעג"ד לק"מ דקושיות הי"ס דסברא היא דאין לאוקמי קרא לאסור יין מצוה להיות קאי גם על יין קידוש ויין הבדלה כיון דמצוה על זה מה"ת וכ"כ בת"י המאירו לנזיר שם וכן מצאתי ברא"ב דקמ"ג ואנו מוצא כה"ג מפרש בש"ס פסחים דף פ"ה ע"א דתני יעצם לא ישרבו בו גם בעצם שיש בו כוח אחרית ב' ב"ע דאכילה הסתור ושואל אי אנו אלא בעצם שאין בו כוח אבל בעצם שיש בו כוח שוכר ואוכל ואל תתמה שהרי אתי עשה ודחי לא העשה ע"ש ולבאורה אנו כוכן כלל הא דקאמר ואל תתמה שהרי אתי עשה ודחי ל"ח דמ"ג אם הלאו הוא גם בעצם שיש בו כוח הרי לא שייך בזה עשה דורה ל"ח כיון שמתחלה נאמרה הלאו גם על עצם שיש בו כוח, ואם אין הלאו בעצם שיש בו כוח א"כ מה יש לתמה בזה עד שהעריך הבריותא לומר ואל תתמה שהרי אתי עשה ודחי ל"ח והלא אם הלאו אם נאמרה בזה כלל אין בכאן ענין צורך להיות עשה ל"ח, אבל כוננת הבריותא ע"ד שכתבתי שבא לומר דסברא הוא דסבירותא הלאו הנאמרה ועצם לא ישרבו בו לא נאמרה רק על עצם שאין בו כוח אבל לא בעצם שיש בו כוח כיון דבעלמא קי"ל דעשה דורה ל"ח כ"ש"ש שיש לנו לומר דסברא דלא אתי קרא בתהלה לאסור גם באכילה מ"ע, ועיין ג"כ בתוס' בתוכות דף מ' ע"א ד"ה נזיר עוי"ש וה"ג כוננת הי"ס בנזיר הנ"ל דהוי דולפינן מקרא הנדר הל גם על דבר מצוה היינו דרוקא במי שגדל דהרי לאסור עצמו גם בדבר מצוה רכת הנדר החל לפי שאין מאכילין לאדם דבר האסור לו עי"ש נדרים, אבל כנזיר שהיא מקבל על עצמו הנזירות כסתם ומתוקי הנזירות להיות נאסר כיון סברא היא שלא ה' הנוגה להיות נאסור אלא כיון של רשות אבל יין מצוה שככר נשבע עליו מה"ס לא נגדר בכלל אסור נזירות וכן מפרש כביאר זה בפרש"י נזיר, [ב"ד ע"א ר"ה לאסור עוי"ש] וכה"ג במשנת גרוים ס"ג ע"ב שלא נתכוון זה אלא ער שעה שדרך בנ"א לשתות יין אבל לא בלילה פכה החייב ב' כוסות יין וע"ש ב"ר"ן וכו"ש"ה מפרש הי"ס דבאבת קאי רק באומר שבועה שאשתה יין וא"כ קיבל הנזירות כיון דבע"כ קיבל על עצמו הנזירות גם על יין מצוה שפיר ולפינן מקרא החלה דאין מאכילין לאדם דבר האסור לו ובהו יתויסכו כל קישיות התוס' שם כולפע"ד נכון שו"ר פ"ש בשאגות אריה סימן ס' ויש ליישב קישיותיו ואכ"ל, כן מפורש בש"ס נדרים נ"ד ס"ע"א מידה הוה אבשר ויין וכולא שהיא אי כעני אוכל אי בני לא אוכל האי יוכא אגן יהבינן ל' ע"ש ועיין ס"ס בתוכות ח' ס"ג ע"ה עשרה כוננת נאסור בבית האכל ובפרש"י שם וכ"כ הרמב"ם פ"ר מה' אכל, (ו) דבריו נפלאים דהא אונן

היא במקומו בתחלת מי שמחו (ט) דקתני אינו אוכל בשר ואינו שותה יין ואינו מברך אינו מוזק ואין מברכין עליו ואין מומנין עליו ופטר מקיש וכן התפלה וכן דתפילין ומכל מצות האמורות בתורה וכשבת מיסב ואוכל בשר ושותה יין וכבדך וממין ומקפדין עליו וממנין עליו וחייב בקיש ובתפילה ובכל מצות האמורות בתורה וכו' [קמז] ובנדולות קדוש ואתעקרא ליה שרנא מעיילין ליה מאני לאתרי דאיכא שרנא והדר מקדוש ופעים מדי כמעשה דרב הונא (ט) דאמר סר רב יהודאי הלכתא כמעשה דרב הונא וכי אמרין הלכה כרי וחנן (ג) דאמר בין שניו יין בין שינוי מקום אצ לברך הים לברכת יין אבל לקידוש לא (ז) וקי"ל דאי אישתה מחסא בישא לחמרא טבא אומר בריך הטוב והמטוב. מביאה לביאה הריני שינוי מקום אומר בפניהו ובתשובה הויא נזר בבית ומקום מעודה במקום שהוא משתמש לאומה מקדש שם ואם לאו אע"פ שאורה נראה אין שם מעודה ואין שם קידוש ואפי' מי רב שלום לקרש בבית ולצאת לחצר לסעוד אם רואה את מקומו הראשון מותר כדקאמרין (ח) שתי חבורות שהיו אוכלין בבית אחד נומן שבקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו מצטרפין לדמון שכיון שרואין זה את זה נעשין במקום אחד ובמסביבה אחת ומצטרפין והני כהן כיון שכשושבו בחצר רואה את מקומו הראשון נעשה כשפניה

עתים לכינה

קודם קבורת המת פטור מהברלה ואף אם רוצה להבריל אינו רשאי רחא פטור מכל המצוות ואי כבדיל לא יצא כזה י"ח הבדלה כלל והאריך שייך לומר שיהי' סותר בין הבדלה ועיין פ"א"י פ"ג דרכות ס' ב' שמתחיל שם עם מה"ס מר"ב אם חייב להבריל אחר קבורת קמחי דיעת הרא"ש דכיון דבמ"ש בשעה שחל עליו חוב הברלה ה' פטור מלהבריל נפטר לגמרי וזה לא מיהיב ע"ש ע"ש בע"פ כשעת אנינות כוודאי פטור מלהבריל ואינו יגול להבריל כלל והאריך שייך להתירו כיון הברלה שאינו יין מצוה כלל ודברי הרב המחבר בזה נפלאים מאוד. [פ"ג דתפילין י"ה ע"ב, ואמנם באמת גם בשבת ומותר כיון אינו משוב דהוה יין מצוה אלא דרביה ביה אף וצעה כמ"ש בת"י שם. וההיות בשבת הוא מטום רלא נאסור האונן בככר ויין אלא מטום שלא יתירש בקבורה מתו וכשבת שאינו קובר מתו סותר כמבואר שם בירושלמי ועתוס' פ"ג ע"ב ד"ה אינו יאדרבא מבואר ברא"ש מ"ק ופסק בן כבוש"ג או"ח ס' תקפ"ח ס"ה ר' הון אנוטת נהג גם בתה"ס והשפיע גם לאיסור תהיות יין וכ"כ"ש שם במ"א סק"ו אף רגב בתה"ס נצטוו בשמחה כמבואר מש"ס מ"ק דף י"ד ע"ב וכ"כ הרא"ש בפ"ג דמ"ק סימן קל"ד ועיקר מצוה שכתה היא כיון כמ"ס הרמב"ם פ"ו בהלכות יו"ט הב"ג וגדולה מזו מבואר ביו"ד ס' ט"א סוף פ"א דאפילו ביו"ט שני כיון שמוטל לקבור תלה עליו כל דין אנינות ועיין בש"ך שם סוף פ"ק ס' שפוסקת"ס דליל יו"ט שני אסור לו לקדש יעו"ש רגב כיון מצוה אסור אונן והרבת מוכרעת בן רביון דפטר מכל מצות האמורות בתורה א"כ לא שייך בו יין מצוה, ותחתיים עניני דפרו הב"י בא"ח ס"ו תרצ"ו ביבם האורות חייב ופסק בן בש"ע שם ס"ז דאונן מותר בפניו קפסור ויין חלא אתי עשה ריחוד רחמי עשה דרבים דאורייתא ולשכחה בפרים דברי קבלה נהנה שחם מ"ה והבביר תמה שהרי גם ביו"ט וחתי"ם דאיכא מצוה שכתה דאורייתא ואפי' אסור חאונן בפקדו ויין כמ"ס, ועוד דמה שייך בכאן ענין דחיות עשה דאסור איסור בשר ויין לאונן איסור עשה יש קנה ודמי לא נאסור אלא כיו שלא יתירש בקבורה מתו ואיסור התרשלות כמעשה הקבורה מתו הוי פאבת חכור שפטרנו ע"ו מכל מצות האמורות בתורה וא"כ גם אם יהיה שמחת פורים מ"ע דאורייתא מסר נאסור בעודו אונן ובסמילא דשוב אסור בבשר ויין כמו פקאר ימות החול ותחת לו שראיתו מפרש בשו"ת ושב הספרו מח"ו ע"ש ולדבר הספרו מ"ו ע"ש בשו"ת בית יעקב האו"ח סימן ה' הרגישו בזה, ואם נאמר דמ"ל להספרי דאונן מותר כיון בתה"ס ופפריה רחמי עשה דרבים [ואינו דוכה לשאר מצות] ה' אפשר לומר פן כוננת הספרי בבת שאסור שלא עשו באונן יין מצוה כיון דרשות וצ"ע, (ג) פסחים י"א ע"א, והם דברי הלכות גדולות ה' קידוש, (ד) בתוס' נ"ט ס"ג, (ז) בתוס' ברכות שם חביאו ק"א ע"ש הרמב"ם ושנתרבינו תם חולק על זה ועיין בספר ברבה משולשת בתוס' ר"י חפשי שם ויש שם שיבוש הסדון כמ"ש מברך הטוב והמטוב וחביאו דמי' וכ' וצ"ל מברך הטוב והמטוב, אמל הד"ח חולק ראמי' אין האחרון חשוב מברך, הביאו רא"י מירושלמי וכ' ובה א"ש כל דבריו שם ע"ש. (ה) ברכות ג'

